

EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY,
SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN 2618-1282 (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

ФІЛОСОФІЯ

Юрій Андрійович МАРИНЧУК

Аспірант кафедри філософії,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Науки, 72, Дніпро, 49045, Україна

Yurii MARINCHUK

Ph.D. student of the Department of Philosophy,
Oles Honchar Dnipro National University,
72 Nauka Ave., Dnipro,
49045, Ukraine

E-mail: uragagarin93@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1474-0167>

МЕТАФІЗИЧНЕ ПИТАННЯ МАРТИНА ГАЙДЕГГЕРА 1935-1937:

ГЕНЕЗА ТА НАСЛІДКИ. ЧАСТИНА ПЕРША

Received 17 October 2024; revised 25 November 2024; accepted 29 November 2024

DOI: 10.15421/342440

Анотація

У статті розглядається тема поетичної мови, її якості, умови та призначення. Вона є мовою творчості та викладає метафізику в мистецтві. Розглянутою метафізикою є перетин буття і часу в речі і річ, як особливе місце, де в художньому акті з'являються думки. Перший план заявленої метафізики розглянуто в чотирикратному геометричному перетині нагально-художнього простору – квадратом (Gefirt) світу, землі, смертних і безсмертних. Результатом семантичного поля ландшафту з нашої пам'яті про рідні землі є історія смислів мислення, а речі визначені як перед-мисленні стани. Річ є це те як дається світ – повістю про влаштування мислення, життя і діяльність людей. Другий план заявленої метафізики розглянуто, з одного боку, з позиції поетів та оракулів, як тих, хто виражається історично, а з другого, з внутрішньої основи мислення. Цією підставою є інтуїтивна, афективно-інтелектуальна думка. Вона виникає в колі невідомих, незвіданих нею, неможливих речей – у топосі, де формується життєвий світ шляхом спів-буття з тим, у що ми заглиблюємось, створюючи смисл для себе. Спів-буття означає дослідження речі на предмет перетину буття і часу. Досліджується, які відомості про світ можна витягти з речі, осягаючи її. Але виявляється, що немає зовсім буття і немає зовсім часу, бо немає двох речей однієї речі: яка належала б буттю і яка належала б часу. Виявляється, що мислення їх перетинає у речі. Воно будує смислові форми, живе ними і переносить у мові-архіві. Певною мірою, мислення, яким ми володіємо, розглядається як влаштування часу. Мартін Гайдеггер через екзистенціал Турбота влаштовує мислення зв'язком буття і часу в речі. Він звертає нашу увагу на те, що не тільки людина своєю істиною завдячує спів-буттю в житті, а й річ своїм єством. Метою статті є дослідження основ поетичної мови творчості, як способу викладення метафізики в мистецтві.

Ключові слова: мова, істина, мислення, Ereignis, topos, мистецтво, річ, Мартін Гайдеггер.

MARTIN HEIDEGGER'S METAPHYSICAL QUESTION 1935-1937:

GENESIS AND CONSEQUENCES. PART ONE

Abstract

The article deals with the subject of poetic language, its qualities, conditions and purpose. It is the language of creativity and sets out the metaphysics in art. The metaphysics considered is the intersection of being and time in thing and thing as a special place where thoughts appear in the artistic act. The first plan of the stated metaphysics is considered in the fourfold geometric intersection of the essential-artistic space – the square (Gefirt) of the world, earth, mortals and immortals. The result of the semantic field of landscape from our memory of native lands is a history of the meanings of thinking, and things are pre-thought states. A thing is the way the world is given - a narrative of the structure of thinking, life and human activity. The second plan of the stated metaphysics is considered, on the one hand, from the position of poets and oracles, as those who express themselves historically, and, on the other hand, from the inner basis of thinking. This foundation is intuitive, affective-intellectual thought. It emerges in the circle of unknown, unexplored, impossible things – in the topos, where the world of life is formed by co-existence with what we enter into, creating meaning for ourselves. Co-existence means examining the thing for the interruption of being and time and what information about the world can be extracted. But it turns out that there is no being at all and no time at all, for there are

no two things of one thing: that which belongs to being and that which belongs to time. It turns out that the intersection is thinking. It builds meaningful forms, lives them and carries them in language. To a certain extent, the thinking we possess is seen as a device of time. Martin Heidegger, through the existential Care, arranges thinking by the relation of being and time in a thing. He draws our attention to the fact that not only man owes his truth to the co-existence of life, but also the thing with its nature. The purpose of this article is to investigate the foundations of poetic language of creation as a way of presentation of metaphysics in art.

Keywords: *language, truth, thinking, Ereignis, topos, art, thing, Martin Heidegger.*

Постановка проблеми.

Після 1945-го року Мартін Гайдеггер «став на шляхах»: «Wegmarken» («Шляхові знаки»), «Unterwegs zur Sprache» («На шляху до мови»), «Holzwege» («Лісові стежки»). В історії ХХ століття це були часи *чудових, загублених, найкращих, затишних* світів – проти розвитку індустрії, техніки, масової культури, холодних війн та інших форм відчуження. Гайдеггер запропонував світ – *четверицю* або *квадрат* (Geviert), який складається з неба, землі, божественного і смертного. У їхньому перетині знаходиться річ, якій належить геософічна місцевість (наявно-художнє місце, близьке пам'яті людини про становлення її мислення). Характеристика квадрата сповнена духом часу і досвіду тотальної влади, а тому в ньому передбачений ідеалізм, за якого: світ не протистоїть суб'єкту, їм нема чого боротися; світ не є об'єктом розпорядження і комунікації (людина більше не господар, а людям стало як ніколи раніше важко розуміти одне одного); світ відповідає людині мовчанням на її *осмислене мислення* (Besinnung), тобто не турбує; світ усе ще проявлений у слові і воно – *поетичне слово* (Dichtung); людина все ще існує історично, історія її вкорінена в поезії, бо вона позначає відкритість світу, тобто нею висловлюються про буття і його сенс; світ не є поетичною збіркою слів про речі або простором із речами, як нам хочеться їх бачити; світ – це ментальні перспективи; за свободою можливості з людиною відбуваються події і запам'ятовуються речі. Гайдеггер, який багато своєї творчості приділив теорії часу, заговорив про простір у грецькому сенсі *топосу*: коли місце належить речі. У цей самий період творчості людські шляхи або долі, вони ж – мислення, – пов'язують землю і небо, смертних і богів в історії про те, як люди дбали про речі, які відповідали їм тим самим. Мислення

на просторі означає освоєння місць, – коли мислення «*слухняне суті світу*» [Heidegger 1989; мій переклад]. Мислення, освоєння, послух – це про те, що людина будує, живе і мислить: очевидні заняття на просторі Гайдеггер залучає до розмови про буття. У схемі або топології мислення, виявляється, є вихід на розмови про головне, коли це тематика ланцшафту, околиць.

Ще в есе 1933-го року «Творчий ланцшафт: чому ми залишаємося в провінції?» лісисту землю своєї місцевості він розглядає як *світ у його значенні* [Heidegger 1981]. А це – усамітнювати людину в спокої і бути енергією її мислення. *Світ* залишається тим, у чому людина відчуває себе; і *світ* залишається тим, про що всі думки людини, навіть коли з ними не вдається впоратися. Новою характеристикою думки виявляється те, що вона *без сил впирається в світ*, а зі світу в єство людини вже безліч разів вторгалася земля, ніби із затупленою об неї думкою про владу і дім [Heidegger 1981]. Питання про *рідне* (heimatlich) мислить Гайдеггер у цьому есе [Heidegger 1981]. Про Батьківщину і землю в сутнісному зв'язку він уже намагався розповісти нам у доповіді 1930-го року «Про істину». Тоді це звучало для публіки, сповненої політичних настроїв. Починаючи з цього есе, він вважає, що *екзистування у світі визначає характер Dasein* [Heidegger 1981].

У праці 1935-1937-го років «Витоки художнього творіння» він напише, що є *грунт-основа, на якому ґрунтується і втілюється народ* [Heidegger 2012]. А світ – це відкритість, у яку *піднімається* земля з її матеріалами, щоб виробити з них, дати те, як людям потрібно жити. Земля мимовільна і прагне з себе, як із ґрунту, тим, що з неї росте: деревами, травами, горами. До світу її піднімають люди, які живуть і в ньому, і на землі. На ґрунті землі

вони вирощують те, про що сперечаються. Він може як прояснити істину, так і *закрити* (Bergung) хід до неї. Тоді землі нічого дати на запитування людини. І коли в ній немає правди – вона зазнає збитків (через те, що люди руйнують одні світи і зводять інші) [Heidegger 1989]. У такому разі перед нами, як людьми, що пережили війну і були у своєму розумінні відкинуті нею назад, є дві істини, які дозволені бути, як два серця або безліч шляхів у недосконало мудрих мислителів: *aletheia* – *неприхованість*, *Lichtung* – *просвіт*. *Неприхованість* недоступна нам, якщо ми знаходимо себе, усвідомлюємо в закритому світі. А саме так йдуть справи після 1945-го року.

У роботі 1935-1937-х років «Внески у справу філософії (зі спів-буття)» образ про-світу використовується в освітленій, залитій світлом галявині в темному лісі. Гайдеггер висловлює думку про те, що *все, що певною мірою показує себе, себе ж приховує тим, як воно показане* [Heidegger 1989]. Удаваність стає частиною звершення істини, чия природа – прихована в суперечці землі та світу. Якщо раніше Гайдеггер сказав би, що *буття існує в запитуванні* [Heidegger 1977], то зараз ми бачимо, що він звертається до початку буття або його *події*, що виражена тим, а що приховалось під час зустрічі землі та світу в суперечці людей за дім і рідні речі? Приховалось ество, сутність речей, бо люди хочуть бачити їх певним чином. Так з'явилася подія або *спів-буття* (Ereignis) «Шварцвальд» з його топосом «чорнолісся», де здатне на *просвіт* мислення Гайдеггера буде, живе і береже істину сущого від руйнування землі технікою і світом масової культури. Що береже мислення? Батьківщина думки.

Аналіз публікацій.

Мистецтво як окремих регіон буття, виділений М.Гайдеггером, засвідчено і досліджено: Брус Д. («Роль філософського вчення про буття у становленні узагальноної моделі твору мистецтва: аналіз філософсько-естетичної концепції Мартіна Гайдеггера», 2006), Сіверс В., Бугайлова О. («Праця Мартіна Гайдеггера «Джерело художнього творіння» як методологія розуміння творчості», 2022), Новіков Б. («Філософія як теорія і методологія творчос-

ті», 2011), О कोरोков В. («Творчество сквозь призму творения или сущность исторического мышления (М.Хайдеггер у истоков бытия)», 2010), Hossain A., Rasool U. («The impact of Heideggerian Philosophy on art and psychological well-being: A social psychological examination», 2024), Boetzkes A., Vinegar A. («Heidegger and the Work of Art History», 2017), Frechette J., Bitzas V., Aubry M. («Capturing Lived Experience: Methodological Considerations for Interpretive Phenomenological Inquiry», 2020), White J.F. («Heidegger's Conception of World and the Possibility of Great Art», 2018).

Спів-буття, топос і життєві світи, виділені М.Гайдеггером, засвідчено і досліджено: Кирилюк О. («Переклад класичних філософських текстів як відкрита інтерпретація: у пошуках автентичного смислу. Співвіднесене, логос, етос, даймон, мить (прóστι, Λογος, ἦθος δαίμων, ἐξαιφνης – øjeblikket – Augenblick)», 2022), Єрмоленко В. («Ereignis пізнього Гайдеггера та гегелівська логіка зняття», 2000), О कोरोков В. («Діахронно-синхронічний топос буття людини та проблеми антропологічного часу», 2013), Bini M. (Ereignis; the precondition for Being and Time – a premonition», 2006), Banoh J. («Heidegger's Ontology of Events», 2019), Karamercan A.O. («Heidegger's Question of Being: the Unity of Topos and Logos», 2023).

За даними цих робіт можна зробити висновки, що пошук та становлення логічних та смислових зв'язків у генезі та наслідках трансформації метафізики у філософії Мартіна Гайдеггера ще підлягає дослідженню.

Мета статті: дослідження основ поетичної мови творчості, як способу викладення метафізики в мистецтві.

Вступ.

Мартін Гайдеггер неодноразово звертався до поетів. Він поважав їхній внесок – і сперечався з ними. Одну з таких суперечок узято, як початок розмови по темі в Першій частині статті.

«Дуїнська елегія» №8 Райнера М. Рільке розглядає людський спосіб існування як *das-ein*. Ось, що ми маємо з-під руки майстра:

*«Усе створіння земне множиною очей
вдивляється у відкритий світ. Тільки
наші очі*

*занурені завжди в самих себе
і вільний світ не бачать із капкану.
Про те, що там діється, нам стверджують
лише вигляд звіра: ранню дитину
ми звернемо зі шляху і дитячий погляд
насилно спрямуємо назад, подалі
від тієї відкритості, що нам видно
в очах звіриних, смерті не підвладних.*

*Лише нам знайома смерть. Але вільний
звір,*

*як минуле, давно відкинув згубність,
і якщо він помре, то у вічний світ
він перейде, як осушене джерело.*

Від нас приховано, приховано назавжди

Той чистий простір, в якому квіти

Невидимо квітують» [Rilke 1996; мій переклад].

Звірі не ставляться до світу свідомо. Їм невідомий час. Вони не застають світ у подіях, коли щось починається, а щось закінчується. Погляд звіра звернений не в себе, а назовні себе – у простір. Він відкритий їм без непроникності прихованого: звірі не ставляться до себе із *самоті* (die Selbst); їхнє життя не трагічне, воно не триває; вони не історичні істоти; вони не відчувають аутичних почуттів замкненого внутрішнього світу або продуктивної здатності уяви апіорі. Разом із цим, звірам чужий і особисто, від їхньої особи як зовнішньої, об'єктивний погляд на світ, оскільки вони і є простір, а він, у відомому сенсі, «не дивиться», він – положення. Відкриті зовнішньому світу вони – є зовнішній світ. У цьому сенсі, звір не потребує буття як суще, оскільки він уже є ним (Природою як Nature за принципом *vis prima activa*).

На прикладі існування звіра людина може стверджувати, що буття потребує сущого: ось звір, а ось – уже дерево, ріка, гори. Але це буде людське твердження про межі сущого, тобто про кінцеве, а це спів-буттєвий погляд: коли хтось застав звіра сущим-серед-сущого і своїм поглядом виокремив звіра на просторі ось у такому-то в часі схопленому вигляді. Але звірі не схоплені, не піднесені. Живучи без часу, вважає Рільке, вони живуть у вічності – простором, що не розтікається як ріка, оскільки відсутня свідомість; і простором, яким не пливають їхні погляди, оскільки відсутня са-

мість [Magrini 2021]. Звірі навіть «не вмирають», «не живуть» по суті і «не міркують» у відомому сенсі слова, бо свідомість береться Рільке за «браму», що веде до відношення до світу через «життя», «смерть» та інші кінцеві форми, події *dasein*. Звір не витягнутий у часі зі світу, який відкривається людині тільки після того як людина ступила на землю. Світ для звіра, на відміну від людини, – «місце» завжди, а не тільки в дитинстві.

Рільке наділяє звіра життям, яке сам простір, і наділяє смертю, яка сам простір. Вічність і космос. Рільке наділяє звіра поглядом назовні або *поглядом у відкрите*: звірі бачать уже створений світ і роблять це без відношення до себе, а тому не порівнюють його із собою і нічого в ньому не шукають [Rilke 1996]. У певному сенсі це навіть не «погляд», суб'єктивний, бо очі звіра – це очі природи, і погляд звіра виражає топос або – місце, яке належить речі. Так погляди лева, осетра і жайворонка не сказати, що нерозрізнені, однакові; й такі, що не розрізняють, не відрізняють. Просто у їхнього погляду немає точки; все їх життя – це просторова вічність природи, виконана, втілена у їх формах. При цьому «погляд» звіра не є уявленням про якесь буття, яким потім звір створює себе, вважаючи, що ось так і так суще рухається до сущого; що є ось такі закони світобудови, проявлені звіру.

Такий порядок у людини. І вона бореться з цією обставиною, як заявив Гайдеггер у «Парменіді», коли *буття і істина вищі за всяку людину і всяке людство*. Чи вдається їй? Початком вступу до цієї розмови є Перша частина статті.

Основний зміст. Ereignis.

У «Внесках у справу філософії...» Ereignis – це слово, яке означає те, що рухає думку М.Гайдеггера і про що він хоче розповісти [Heidegger, 1989]. Таким чином, у нас є перший шлях – *Dasein*, філософія буття людини у світі; другий – *Kehre*, філософія мови-домівки буття людини; і третій – Ereignis, філософія спів-буття буття людини (*Dasein*) і буття як такого (*Sein*).

За першим шляхом людина – це образ *буття* (*Sein*) у його *конкретній точці* (*Da-
Sein*), в сущому. Конкретність означає інди-

відуальне, самостійне, стихійне зростання, тому що суще повинно бути, воно має на це тягу, яка діє ще до розумного, свідомого стану. Стихійний зріст [Heidegger 2001]. Це зростання – прояв потреб сущого. Потреба сущого – це турбота, в цілому. Вона зберігає і примножує суще, так у нього є можливість займатися життям. Гайдеггер у «Внесках...» не розглядає людину як склад душі й тіла, бо вважає, що такому складу не ставиться питання про її буття [Heidegger 1989]. Тому що душа, *anima*, і дух, *anī-mus*, стоять осторонь один від одного. Їхні *ψυχή* (метелик, пурхання душі) і *πνεῦμα* (подих, вітер, дихання духу) не можуть затребувати буття самі, бо це розриває людину на два тіла, а тому, хто має два серця, мислити про цінне й вічне важко, бо це вже дві точки відліку, початку руху. Якщо людина такого складу ставить питання про буття, вона завдає собі шкоди і не отримує відповіді. Тому, людина розглядається вже *тут-буттям* (*Dasein*) до моменту, коли ставить питання про *буття* (*Sein*). Її *тут-буття* розумністю підказує, що людина сама творець часу; це у відношенні до неї суще рухається; з її позиції загалом ясно, що таке суще і що є рух. Її *тут-буття* душевністю підказує, що людина зламала рух сущого від сущого, коли витягла себе із закритого світу і поставила себе перед ним, а це позиція творця сущого і руху. У «Внесках...» є ідея про те, що людина-буття може досягти *споконвічного буття* (*Seyn*), за враженням від якого вона пізнала себе [Heidegger 1989]. Не варто поспішно розділяти *Dasein* на буття, що уявляється, і *Sein*, як буття взагалі. Згідно з ідеєю книги ми зосереджені не на онтологічній диференціації, а на спів-бутті (*Ereignis*) *Dasein* і *Sein*.

За другим шляхом – така зустріч уже була. На початку 1930-х років вона називалася словом *Seyn* – *істинне буття*, старонімецькою народною мовою. Воно мало означати «початок» Німеччини; або німців, які *входять у поле зору* [Heidegger 1989]. Вони *засвоїли* (*Auge, event*) щось, а для цього – вийшли за суб'єктивне ставлення до буття, в якому для погляду є темні місця існування. Вийшли до *πλήρωμα* (повнота, сповнення нескінченності сутностей) [Heidegger 1989]. Згідно з

Kehre, вони «повернули» буття. Світ 1930-их років справді був таким, що «провалювався» в буття. «Осяяння» зріднилося із «зором», а «думка» з «блискавкою», «спалахом». Мислителі несли вогонь, а народи розпалювали світ. Блискавично речі стали зрозумілими і збереженими в тому, що вони є, *повернуті своїй суті* [Heidegger 1989]. Те як ми мислимо як існує буття (невидимі закони існування) – показує, що саме нам відомо про наше мислення. Отже, наше мислення – це те, що для нас буде на початку буття; *to gar auto noein estin te kai einai* – одним і тим самим є мислення і буття.

Третій шлях не розпочався, але проявився, коли М.Гайдеггер відправив Жану Бофре примірник «Листа про гуманізм» (1947) із підписом «Після 1936, *Ereignis* – слово, яке рухає мою думку». Бофре переклав *Ereignis* як *éclairé* – *спалах, блискавка, прозріння*. Франсуа Фед'є запропонував *avenance* від *événement* – *початок, пришестья, урочиста подія*. Цей варіант схожий на найближчий і можливо запозичений Гайдеггером *die Sache selbst* (річ сама по собі) Едмунда Гуссерля. Це робить *Ereignis* – подією, коли мислення повернулося до речей із ігор не зовсім буття і не зовсім часу. Таким чином, ми говоримо не про істину буття, коли нам зрозумілою мовою відкрито речі, а про *динамічно налаштований сенс того, що відбувається* [Magrini 2021]. *Anfang*, – *початок, витік*, – тепер це не алетей, а *суть справи*. У «Внесках...» Гайдеггер скористається *просвітом* (*Lichtung*). Французькі дослідники вважали, що це зробило *Dasein буттям-мисленням*, тобто змістило проблему людини, а разом із нею – душу і дух. Тематикою *Ereignis* є по-грецьки *перший дар і головна цінність у житті людини* – матерія, а також спосіб вираження турботи про те, що вона, матерія, означає – поетична мова, або священна, або феноменологічна. Ні істина буття людини, ні істинне буття, а заново мислення про те, що таке річ. *Ereignis* або *Sein-Da-Zeit* (спів-буття або буття-тут-при-часі) означає мислення, як явлене буття, яке підтверджується мисленням у його вигадках; наявно-художнє буття, *Sein-Da-Zeit*. *Sein* осмислений як *Dasein* для того, щоб повернутися до *Sein*, але оскільки це повернення крізь *Dasein*, після нього, то

буття, як воно є, просто буття (Sein), є таким, що шукається у часі близьких спогадам речей; буттям, що його шукають, є істинне (Seyn); воно істинне завдяки тому, що пригадується, що цим істинним буттям показано і воно ж, істинне буття, виводить благим чином, спогадами, за них, ще до того як вони були. А що це для людини – раніше спогадів і блага в їх світлі? *Раннє*. Sein не може не виявитися незнайомим, неосвоєним, невідкритим і незрозумілим.

У «Внесках...» Seyn називають *істиною буття, яка здійснилася в спів-бутті* (Ereignis) [Heidegger 1989]. Коли Dasein зустріло Sein. А саме спів-буття називають *істиною як такою* [Heidegger 1989]. Seyn, як вище мислення, мислить не Dasein і Sein, а Ereignis. Dasein, як буття-мислення суцього, мислить буття (Sein) як In-der-Welt-sein (буття-в-світі). І це непогано, це прозріння. Якщо звернути увагу на порядок слів в оригінальному виразі, то він звучить як *у-світі-буття*. Буття-мислення суцього (як людина) робить успіхи – йому очевидно, що у світі є буття – і це вона (людина), як те суще, яке це вигадує. Але думка – це хибне знання, яке існує здоровим глуздом. Буття-в-світі неавтентичне, бо не може не вважати себе єдиним і сповненим. «Внески...» нагадують нам про те, на чому «зависло» «Буття і час» – на істині, що зароджується в суперечках, багатослів'ї про неї. У «Витоку...» річ постає з суперечки світу і землі, а у «Творчому ландшафті...» світ – це чотири рази оскаржена форма простору у квадраті. У «Внесках...» – сперечається чистий розум або грецький розум, який пізнав себе (Dasein) як буття (Sein).

«Внески...» і трактат 1927-го року пов'язані їхнім автором через екзистенціал Турбота. У 1936-му році людина називається *шукачем, хранителем і вартовим*, – вони стануть її основними іменами після 1945-го року [Heidegger 1989]. Бути такою – означає турбуватися (шукач – шукає дещо, хранитель – дещо приховує, вартовий – охороняє). Гайдеггер міцно пов'язує з цим і сутність людини, і сутність її буття. Називає *призначенням і підставою тут-і-тепер буття* (Dasein) [Heidegger 1989]. У Турботі воно *привласнюється* (ereignet) до сутності буття (Sein). Отже, онтологічною

турботою пронизане всяке буття і вона передається в спів-бутті, спів-буття відбувається її способом. Ми дбаємо як re-ligio (воз-єднання): щоб мислення зустрілося з тим, що мислиться; розуміння з тим, що розуміється; відкритість з тим, що відкрито. Тотожність буття і мислення звучить вищим чином і цьому допомагають конотації Гайдеггера з Аристотелем. Але мається на увазі щось очевидне – позбавлення від ілюзій. Згідно з Kehre – це завжди слова, за якими приховані речі не у своїй природі, а у виді інших речей. Зв'язок речі з її буттям – це тема топосу і поетичної мови про несубстанціональну онтологію світу [Курбатов 2000].

Цей світ не *випадок* (das Vorkommnis) і не *звершення* (das Geschehen) [Heidegger 1989]. Вони в розумінні Гайдеггера належать до ремесла розуму. Гайдеггера цікавить не причина і наслідок, а оповідь про *єство* (das Eignen). У цьому сенсі Гайдеггер ще раз зміщується з часу до простору: під його поглядом не відміряні події, а *перетворення* (das Gewährende) світу та його *видавання* (die Ergebenis) порціями поетичних рядків про життя, яке тільки таким і є, *дарованим* (Es gibt). У сенсі грецького φαινόμενον (феномен) у дієслові φαίνεσθαι (видавати себе) від форми φαίω (на світло, до ясності) за коренем φα іменника φῶς (те, в чому світло, ясність; світло, ясність) [Heidegger 1977]. Таким чином, спів-буття – це середовище феноменалізації, де ми застаємо і феномен, і його ясність: Гайдеггер хоче *побачити* (er-aeugen), *вгледіти* (er-blicken) те, що відповідальне за наше поводження із суцим (цю технологію вираження, коли *суть справи* керує мисленням; коли мисленням правлять слова, що були сказані спочатку) [Heidegger 2001].

Цей світ не даність свідомості, але дар, як одного разу заглибитися через суть своєї справи в сенс існування в цілому. Цей світ δύναμις ὄν (те, що може бути або не бути) [Heidegger 2001]. *Так або так* оформлене суще справою, в якій воно, а не ми вирішуємо, що станеться з тут-буттям, з нами. Тут-буття – це суще, яке щоразу воно саме, засноване на собі, онтичне. Його сенсом є не апіорна форма чуттєвості, а *тимчасовість* (Zeitlichkeit). Тут і зараз

буття показує себе тут і зараз; воно існує *для того, щоб розуміти щось подібне до буття* [Heidegger 1989]. Відповідно, воно розуміє не жорстко, не категоріально, а у відкритому сенсі слова, в образах; а вони лише на обрії зрозумілості [Курбатов 2000]. Інакше, навіщо Гайдеггер говорить про те, що думка виводить на світло? Вона не сама по собі світло, а ініціація просвіту; ініціація вираження не складна настільки, що це буде початком; тим, з чого можна щоразу почати розмову; додати до розмови щось, яке є ще одним поворотом [Heidegger 1989].

З поетичною мовою спів-буття має зв'язок через «нове», що створюється у спів-бутті. Тут і зараз буття вкорінене в тут і зараз, а тимчасові тут і зараз – мимовільні в предметній ідентифікації (слово про річ) і в суцюзі в його цілісності (топос). Вони екстатичні й утворюють «прохід» або «просвіт» до істини буття, а не саму істину (вигадують не її, а підхід – через близьке пам'яті). Прохід / просвіт розмикаються мовою метафізики, а залишаються відкритими *для того, хто слухняно належить* (gehören) [Heidegger 1989]. Тобто, змінює наукову мову на поетичну / життєву.

«Нове» – творчість причастя Dasein і Sein; і присутності людини. Таке Гайдеггеру трапляється в поезії, а також в інших формах мистецтва (наприклад, у живописі) і в людині, яка трудиться за справою, що відповідає місцю проживання. Не те, що дається в руки, а миготить силуетами, знайоме пам'яті та спочиває в душі [Heidegger 1981] – Гайдеггер в аналізі істин, буття та суцюзі, яких він наплотив екзистенціалами, сам відчинений до пізнання себе своїм мисленням. Так і з'являються «нові» слова. Вони пригадуються. Як у «Творчому ландшафті...» описовим вдивлянням у Шварцвальд, у ландшафт. На ньому, швабським діалектом Гайдеггер пригадував стародавніх греків усім, що вважав суттєво сказаним ними. Він у цьому есе «дбає» про рідні речі. У «Витоку...» він «тужив» за зрозумілими мисленням речами. А у «Вкладі...» він «просвітлює» мислення річчю або – повертає мислення до речі, для цього вигадавши *навстіж відчинену галявину* (тотожність буття і мислення). На ній homo Ereignis – людина

початку, людина спочатку, рання людина. Ця «галявина» у «Творчому ландшафті...» була рідною місциною, у «Витоку...» – цілим світом у благу свого буття. У «Вкладі...» вона – як споконвічний стан мислення (стисло і просто викладати суть, тому що «галявина» – це твоє мислення і ти, як топологічна рефлексія на ній). Геософія не допускає, що видимість речей може заплутати, бо згідно їй – мислення, неначе вкорінюється у ґрунті і здіймається, як дерево.

За теорією спів-буття мова – це теж також вид спів-буття [Heidegger 1989]. Поезія – це давня мова зі значенням «витоку». *Її покликання – висвітлювати світ*, напише Гайдеггер у пізнішій праці «Висловлене поезією Артюра Рембо» (1972) [Heidegger 1983]. Рембо, в аналізі Гайдеггера, пише про те, що поети *несуть* (porter) (несуть сенси речей у слові), а те, чим вони займаються по суті – це зв'язок (rapport). Вони *доповідають* (про положення речей у світі) і *завершують* (показують зв'язок у положенні). Гайдеггер зупиняється на листі від 15-го травня 1871-го року, де сказано, що *поети приходять з горизонту, звідки родом і доходять до невідомого* [Heidegger 1989]. Поезія попереду, вона передує дії (faire), а сама позбавлена її, має тільки ритм [Heidegger 1989]. Ритмічно і не знаючи куди йти – можна дістатися до чогось нового, неходженого; на хвилях ритму. У Рембо це sans-accès (близькість недоступного; без доступу). Поети словом виносять із неї те, як тут і зараз у світі зв'язуються речі. Тобто, самі не знають і ніхто не знає звідки. У Гайдеггера у 1936-ому році тим, що було поза доступом для всіх, окрім людей, які поетично живуть, – був топос. Один із його улюблених грецьких поетів, Архілох, сказав: *γύγνωσκε δ οίος ρυθμός ανθρώπου Εχει* (пізнай же, який зв'язок приносить людина) [Heidegger 1989; мій переклад]. Це зв'язок Rhythmos, Rythmos – ритм, рима. Невидимий закон існування.

Топос.

Топос цікавить, як місце, у якому виникає філософія і як результат – зустріч мислителів з логосом або з тим, що вони істинно по місцю можуть представництвом логосу, його образом. Цікавить, як видатна умова, щоб логос

проявився. From «truth» to «place», словами зі статті Акселя О. Карамеркана («Heidegger's Question of Being: the Unity of Topos and Logos», 2023). Цікавить the topos of thinking, за однойменною назвою статті Джеффа Малпаса («The Topos of Thinking», 2012).

Під поняттям «топос» знаходяться декілька смислових прошарків: 1) горизонт мислення, який можна було б назвати правильним (правильним – в сенсі таким, що відповідає вченню, яким користується автор, щоб утримувати мислення в тому, що обране «межами» мислення і його «середовищем», в яких воно, мислення, з'являється як мислення, розуміється сповна, достатньо); 2) походження мислення, яке можна було б назвати правильним (правильним – в сенсі таким, що відповідає витoku, з якого мислення отримує свій напрямок, черпає підтримку, фундаментальні положення, принципи); 3) об'єкт мислення, який можна було б назвати правильним (правильним – в сенсі таким, що відповідає походженню й є вхожим до горизонту, оскільки об'єктом буде те, про що мислення старається мислити, тобто застати себе при об'єкті в одному середовищі на одному горизонті зрозумілості). Правильним початком дослідження цього питання, можна припустити, місцеве походження мислення або місце, в якому мислення має починатися. Звичайно, для цього треба читати М.Гайдегера, багато читати. А у читанні зосереджено утримувати одне питання, вважаючи за питання буття – топологію між симулятивною Грецією, реальною Німеччиною і відповідними мовами. При читанні використовувати герменевтичну стратегію для дослідження текстів, як свідoctв самопроявлення логосу для М.Гайдегера або текстуальних місць його книг, в яких збирається, назбирається присутність буття, яку він намагається висловити. В цьому сенсі – цікавлять саме місця, як вони складаються, а не значення послань. Тобто, під увагою знаходяться деякі слова, словосполучення і вирази, якими автор користується, як формулами створення аргументів. Під знаком інтересу знаходяться такі техніки: «місце», «розміщення», «позиція». Вони посилають до письменницького мистецтва створення закономірностей у тексті, які

зчитуються інструкціями до розуміння буття, а цінність розуміння має виправдовувати будь-яку незвичність, складність інструкції або схеми. Про це пише Арістотель у «Риторичі». Цим активно користується М.Гайдегер. Усі топоси ведуть до істини шляхом скорочених риторичних силогізмів: викривальні; такі, що тільки такими здаються; показові; такі, що визначають поняття; такі, що виражають дещо на основі кількох значень або прикладів. На виході ми отримуємо інвенцію – винахід або знахідку М.Гайдегера; його пам'ятну примітку, виражену в слові. Примітку про те, коли йому вдалось вхопити присутність буття. Залишається лише досліджувати такі «місця» з погляду Гайдегерової винахідливості навколишньої інвенціям мелодики тексту. В даному випадку зроблена спроба пошуку топосу художнього мислення.

Торос перекладається як «місце», яке давніше самих спогадів про місця, в яких люди були за певних подій. У цьому питанні «місце» розглядається як дім людини, заглиблений у людське певними словами, які відповідають за такий міф. Згідно з лінгвістичним поворотом Мартіна Гайдегера дім – це мова і він виражається словами. Отже, топос – це «місце», звідки беруться слова в їхньому чистому вигляді, тобто прив'язаними до «місця» своєї оповіді; там, де вони звучать свіжими або ясними. «Місце» відсилає до ландшафту, тобто до особливостей території, на якій люди живуть, будують і мислять. Отже, мешканець займає своє місце на землі, а місце належить речам, які тут, за місцем, проговорюються; про що тут говорять люди.

У філософському аналізі під метафізикою ландшафту мається на увазі рефлексія «місця», як перетину природи, культури, соціальності та індивідуальності. У випадку з Мартіном Гайдегером у нас є його уявлення про четверний перетин (Gefirt) землі, неба, божественного і смертного [Heidegger 2012]. Це схоже на засіб руху (Gefährt) думки, якщо ми допускаємо геософічний відбиток на творчості. Перетином чотирьох є суцільний світ – закритий квадрат, який розмикається словом про речі, що в ньому містяться [Heidegger 1985]. Так виходить, що місця перебування речей

– це ж місця перебування людини (в даному випадку – суцього, яке промовляє саме так, як воно є у світлі думки) [Heidegger 2007]. Landschaft – це описова місцевість загального вигляду; або територія, яка має особисте значення. Вона виокремлена в тому сенсі, що є знайомою і зрозумілою для одних, а водночас завжди неходженою і прихованою для інших [Heidegger 1983]. На ландшафті є специфічні ознаки проживання, як-от наскальний живопис, різьблення по дереву та камінню, мости, водяні млини, дозорні вежі, – до прикладу.

Ландшафт – такий простір, згідно з яким «зовнішнє» буття людини набуває виняткового сенсу самосвідомості мешканців і мимовільності їхньої мови (околиці речі просто входять до розмови і ясно позначають дещо. До матерії Гайдеггер звертається у давньогрецькому розумінні *найціннішого, першого дару* (нею взагалі світ є даним; нею існує природа; і на її основі стільки думок) [Heidegger 2001]. Ціннісний світ шварцвальдської провінції – це початок граматичного універсуму буття, який вивчав Гайдеггер. І його ж межа, повнота, дух. Він писав у «Творчому ландшафті...», що його *працю від початку до кінця несуть гори і селяни* [Heidegger 1983]. Їх мудрість примиряє.

Про цінність «місця» найкраще для Гайдеггера, і для інших, висловлюється поезія. Шляхи і долі людей місцями світу перетворюють простір на форму мистецтва, що виражає розімкненість світу в інтенціональних зв'язках між речами, подіями і людьми, а виклад смисложиттєвих проблем показує, що «місця» не можуть залишатися байдужими до мешканців, для яких вони означають те, що означають. «Місце» – це місце думки в тому глибокому сенсі, як «точка» на полотні, з якої почався витвір тих та інших форм. З такими «точками» можна порівняти «слова», які звучать на «місці» завжди свіжими, ясними, – бо вони в «грунті» землі на ландшафті, як «крапка» у фарбі на картині. Начебто, – весь простір. Але також – і час, який виходить із простору, як дерева на землі з ґрунту; жителі в хатинах. Цим ритмом життя наповнені часи.

У «Творчому ландшафті...» написано про те, що праця гірського жителя позбавляє Гай-

деггера від думок, з якими він залишається наодинці [Heidegger 1983]. Особливий ритм праці витягує його з ремесла філософії у творчість місцевого обробітку життя, і повертає назад з доречними словами до залишених думок. Доречними є ті слова, які пригадалися; до яких Гайдеггер повернувся, коли під час гірської праці називав речі своїми іменами. Мислення приходить до тями від зайнятості, у якій речі не змішуються. Цю працю він наділяє *потаємним законом, над яким він не владний* [Heidegger 1983]. З цього міркування випливає, що буття гірського жителя не обґрунтоване суцим, з яким він має справу, хоч і есе складається з опису видів, пейзажу. Натомість, ландшафтне буття наближається до статусу «присутності».

«Присутність» не означає спостерігати або споглядати, досліджувати або діяти. Вона не передбачає поділу на суб'єкт і об'єкт стосовно когось із чимось. Це така перспектива, за якої людина і те, що її турбує, «покладені» в дійсність ландшафту, *на якій виростають і тягнуться до світу особистості й особистий початок в речах* [Heidegger 1983]. Ноетична функція присутнього ландшафту – це «ріст» думок з ґрунту діла, в якому речі доносяться робітниками по суті їх мовної комунікації. У філософському сенсі це означає «справжнє» або спосіб запитувати про те, що «є», займаючись життям із тим, що «є» в тому, як воно «є». І тоді це «є» буде дійсним. До прикладу можна навести мову, яку розуміють тільки інженери – креслення. Хіміки або фізики – формули. Математики – рівняння. Це приклади символічних кодів, на які розчеплено річ; це її форми і те, що ми знаємо про світ.

В есе Гайдеггер називає працю *тим, що розмикає простори, тобто світ* [Heidegger 1983]. Істина гір – *це низка праці*, яка покладена в ландшафт [Heidegger 1983]. Буття цієї місцевості існує або здійснюється у праці, за якої присутня істина того, що є видобуто з руди і ґрунту. Якщо раніше Гайдеггер говорив про *існування буття в запитуванні* [Heidegger 1977], то тепер він говорить про *можливість, за свободою якої запитування відбудеться*. Досліджував він це питання й на раніше («Основні проблеми феноменоло-

гії», «Платонівське вчення про істину», «Про сутність істини»). Але з ландшафтом і мистецтвом – поєднує вперше. Він відокремлює питання про єство речі від уяви та розуму, як осередків виникнення питання, – до праці, у якій речі мають справу одна з одними напряму. Він пише в есе, що час філософії настає, *коли мешканець у хатині переживає снігові бурі* [Heidegger 1983]. Мову того, хто трудився в житті, він порівнює з *ялинами, які вистояли бурю* [Heidegger 1983]. Є, що сказати тому, хто пожив, і Гайдеггер такій людині довіряє філософію. Він пише, що *слухає те, що йому можуть сказати гори, ліси і селянські садиби* [Heidegger 1983]. Можна припустити, що Гайдеггер накидає вітальну сітку бадьорого у своїй праці жителя, благо якого – праця з матерією, на ідеальне і виражене системою спілкування місце ведення життя.

У творчості Гайдеггера 1930-ті роки сповнені теми спогаду: у «Витоку...» ми згадуємо, що таке річ і як здійснюється її істина; у «Внесках...» ми згадуємо, що таке мислення; у курсі лекцій з німецького ідеалізму ми згадуємо свободу і буття людини у світі. А 1940-ві роки творчості – це стежки. Гайдеггер водить нас хвилями пам'яті й показує на «місця» або на те як формуються найважливіші поняття [Heidegger 1971]. Місця стягують життя, поняття стягують слова. До точки, коли людина знаходить сенс буття. Пригадує мигцем.

В есе 1933-го року це точка праці, в якій людина входить в спільне становище з тим, що робить; і це точка усамітнення, коли людина впізнає місце її життя своїм. А «спільне» і «моє» – це позначення топосу [Karamercan 2023]. Відома всім гора; і гора Мартіна Гайдеггера. Топосом сказано про явище в житті людини і в історичності точок рахунку пам'ятних подій. Завжди була гора, ліс і ріка; в їх околицях збудували хату, потім ще одну і ще; протоптали стежки, звели міст і водяний млин; заклали молитовний дім. Люди прийшли сюди з думками, які вилились у такі форми, які зводять собою світ, який символічно виражається про загальний творчий земельний ґрунт з позицій, точок хатини, моста, корчми, церкви. В «Основних поняттях метафізики» Гайдеггер називав тим, що пронизує речі – народ-

ження, дорослішання і все, чим наповнюється цикл існування до смерті. Виходить, саме це, в есе, написаному слідом за цією роботою, є умовами визначення місця своїм і спільним, – коли в нього вкладено життя або його частину. Таким місцем може бути будинок або хатина мешканця; його робоче місце; ліс біля будинку; річка біля гір; галявина в лісі. Абстрактність і утопічність «місця» надає йому гнучкості й відповідає людській натурі.

Отже, топос цікавить, як невизначено наповнений образ дійсності. За Гайдеггером мислення займається творчим процесом, а не ремеслом силогізмів [Heidegger 1977]. Цей «творчий процес» у філософському виконанні означає *відтворення руху метафізики* [Heidegger 1977]. Відтворюється він через питання понад сущим. Це питання людини про буття, як питання того, хто «є» про те, що і яким чином «є». Завершення цього питання таке, що людина наділяє себе тим, що вона є; ініціює дар свого життя собі шляхом речей, матерією життя зітканих сенсом. Топос – однозначно буття, в якому під питання зібрані речі, якими люди висловлюються про те, що і як «є» у світі поглядом на нього з їхнього місця; з того, як тут з ґрунтом, з сіллю землі, мешканцями за своїлись речі. Топос – це буття, оскільки при ньому дозволяється топологічна рефлексія жителя, він запитує про батьківщину своєї свідомості. Цією «батьківщиною» є ось так складені ментальні перспективи пережитих речей, які залишаються у пам'яті у помірною наявній, художньо домисленній формі. Ландшафтна «зовнішність» не чужа людині. Людина схожа на те, де і чим вона мешкає. Внутрішнє ставлення, погляд із себе, самість Гайдеггер не розглядає, оскільки в даному питанні про початок буття вони – суб'єктивні настанови про те, що *якесь людство уявило і придумало собі своє буття і його закони та існує ними* [Heidegger 1989]. Розумні налаштування людини у виконанні Гайдеггера починають підкривчатися з другої половини 1930-х років.

Замість діалектики поверхні, Гайдеггер рухається поетичними посиланнями очевидного не для тіла, а для, скажімо, душі людини (чи чогось іншого, чим людина осягає, що розум показує їй не зовсім одну й ту саму ре-

альність, раз у раз звертаючись до неї в тому чи іншому настрої). *Селянськість* черевиків з «Витоку...» пояснюється в невластиво екзистенційно навантажених ознаках [Сіверс, Бугайова 2022]. Вітер, що обдуває їх у полі трав, що ними притоптані до землі в кроці під квітковим пилком. У цій події проявилася істина буття. Вона тягне продувом з краплями роси в підірваній тканині черевиків; шкряботить і обсіпається з них засохлим брудом; рябить коричневим відтінком на дерев'яній підлозі; і терпка на дотик, як на губах свіжих ягід бурштинового кольору мед. Орієнтуючись тілом на життя, стає зрозуміло, що потрібно для душі, – щоб поруч були речі, якими життя влаштоване як слід.

Висновки.

Виток художнього творіння. У «Витоку...» проясняється, що речі, створені людиною – створені для використання. Речі, створені природою, навпаки, – не створені для чогось конкретно чи ненавмисно випадково, але просто живуть. Черевики, гідроелектростанція, будинки – визначаються користю, значущістю, надійністю і без використання занепадають навіть швидше, ніж від зносу. На картині «Черевики» – річ існує у світі власної творчості і таке існування змушує погляд відкидати межі картинної рамки, як межі творчого світу [Окороков 2010].

Внески до справи філософії. У «Внесках...» проясняється, що життя переконує людину в тому, що так і має бути. І мудра людина, яка розмірковує про речі і перспективи, – раптом заговорила про долю, про світ меду і світла, які виражені у навстіж відкритій галевині – у напівсховидному стані мислення лише по суті справи. У даному випадку, в німецьких рисах: мудрою людиною є хранитель історії, а дух історії минулого найкраще веде нас у майбутнє. Буття-шлях (буття-стежка), який проходять для того, щоб у певному сенсі здатися буттю, схилитися перед ним, дійти до незнання про те, що є знання, реальність і благо. На виправлення цих помилок у західноєвропейського мудреця йде залишок життя.

Творчий ландшафт. У «Творчому ландшафті...» проясняється, що це непросто – побачити те, чого раніше не існувало, бо для

цього треба бути тим, хто відкриває і пізнає це *ще-не-існуюче* (місце) для того, щоб на його просторі здійснювалися речі і відбувалися події. Зі збереженою, передбаченою, турботливою можливістю для них – дістатися до такого рівня саморозуміння й очиститися від пройденого до нього шляху (зажити, як мудрі люди). Людина здатна і безглуздо любити краєвид, як пастух; і бути готовою витягувати з нього поняття буття, як хранитель. Місцем або топосом виступає наявно-художній світ, на ґрунті якого мислитель проектує ідеї, так само як лісоруб валить ліс або шахтар добуває копаліни. Пізнаній і відкритій Середньовічною Богемією провінційній Німеччині, Мартін Гайдеггер пізнає симулятивну Стародавню Грецію як пізнане і відкритий як відкритому. Йому відомо, що не людям обирати це, бо не вони усвідомлюють це, а воно усвідомлює їх, людей місцевості, ландшафту. Без місцевості їх не стане, а людьми є люди її ментальних перспектив.

Топос. Життєві світи думки або топоси утверджують мову і культуру поводження з мовою, як із творінням. Приміром, світ оформлюється від матері до дитини, для якої в колісці речі виникають і ховаються, як мати, яка приходить і йде, творить дитині її частини тіла, шепочучи слова, їхні імена. Людина стає зрячою за інтуїцією місця. На ньому вона – точка, як атом художника, який розширює її в усіх напрямках – і так для речі людини в її творінні заповнюється світ, який акуратно затуляє «місце» – наявно-вигадану дійсність, яка була, існувала тільки інтуїтивно. На «місці» відбувається введення у світ. «Місце» заповнюється життям, сказаним у напрямках – спів-буттях. «Місце» (незвідане, неходжене, незачеплене, свіже, дивовижне), через яке проступає «світ» (атрибуторний концептуалізм). Стежки заводять до лісу, але не виводять з нього. Топологічні форми складаються в визначну річ, але вона розпадається у семантичному полі на сенси, на яких стояло чиясь колись буття. Це рух із топосу до життєвого світу. Останній – тільки нагадує життя. Про те, як сказав би У.Шекспір, *які сні нам снять-ся у смертному сні.*

Р.М.Рільке, з якого почалося введення

у тематику статті, писав про дитину (ранню людину; підготовче мислення). Ранню людину *розвертають*; пояснюють те, що є протилежним мисленню – вигадками [Rilke 1996]. Через це людина невільна у своєму мисленні (бутті) – вона *сприймає тільки зворотний dasein*, – пише Рельке у восьмій елегії [Rilke 1996]. Буття недоступне, закрите через *погляд на буття тим, у чому єство вмирає* – через образи і форми [Magrini 2021]. Вони спрямовують єство до кінцевих станів (вхоплюють знахідку і сенсом вигадують, допускають початок і кінець). Потенційність, змінність речі стають важливішими. Краще живуть тварини і діти. *Інтуїтивна думка дитинства губить ранню людину в тиші* – в тому, що ніякого «світу» немає (чистого простору перед нами; свідомого простору; творчого – так єство не існує) [Rilke 1996]. Натомість, звірі живуть як вони є. А людина живе відкритою для чого завгодно, тільки не для себе; відкрита чимось іншим до чогось іншого. Рільке пише, що *від її погляду, що закриває – ніхто не зможе втекти* [Rilke 1996]. Рух суцього «людина», як усвідомлений напрямком, Рільке протиставляє птаху, який не пам'ятає себе в яйці, – але його буття повністю звершене в тому, що він літає в небі [Rilke 1996]. Людина ж використовує вічне повернення до «початку». Це, якби птах лякався би самого себе і трясся би перебувати в повітрі [Rilke 1996]. «Початок» розповідь птахові, що його крила йому непотрібні (він був «рибою» в рідині утроби материнського яйця). А щодо «глибинного початку» або сутності істини речі, яка використовувалася б як «прохід», «просвіт», – то для птаха, це вочевидь, ячна шкаралупа (атомарна сутність яйця говорить йому, що він був «броненосцем»). Так у чому «суть діла»? В пір'ї та крилах, чи жовтку з білком, чи в овалі яйця? Трансценденція dasein показує, що ми не були тим самим «тут і зараз», якщо ми йдемо по сліду нашого існування до початку або від нього. Збираючи річ себе, щось у нас розвалюється.

З іншого боку, що ми кажемо ранньому собі або про реальність? Або, чому ранніх нас сповнюють dasein'ом? У листі до сина (від 1-го лютого 1985-го року) Василь Стус пише: *«Смисл життя – мати якомога більшу мету, цю мету зробити своєю, зробити собою, тобто помінятися з нею місцями, інакше – з головою зануритися в ній – геть до останку, до повної втрати самого себе... Хай ця мета, як океан, розбудить у Тобі океанічні сили. І не для того, щоб ти став великим, а для того, щоб Ти став океаном, щоб загубив себе у великому. А велике – це єдина комора схову, куди варто здавати свої речі. Шкода людей, які не мають свого океану»* [Цит. по: Кіпіані 2023]. Ми турбуємось про себе і це принцип нашого мислення про річ – забезпечити єство, завжди відкрите до спів-буття – до зіткнень, які впливають на долю. А одного разу рання людина загине, прокинеться пізня – і життя заповнить решту «місця»; решту того, коли лише від частини речі були зрозумілими і не мали суті справи.

Спів-буття. Це незліченні предикати, денотати та конотації. Як погляд дитини, річ ковзає по поверхні. Усе, що спостерігається, зустрічається – живе (атомарне, точкове єство). Спів-буття ґрунтується на рівності кутів зору, а точніше точок: творець дивиться на річ, річ дивиться на нього і на інші речі. Відношення у просторових формах або – сприйняття речами одна одної. На картині «Черевики» Ван Гога, крім них, ще є дерев'яна підлога, частина стільця і стіни. Черевики біля них, черевики в погляді селянської хатини. Вони намальовані художником так, як вони спів-буттєво стали в житті. У спів-бутті ми не виходимо винятково з того, що бачить погляд (наш або за нашим припущенням чийсь). Важливо те, що погляду відомо. Людина, яка розуміється на житті – виявляє зв'язки речей. У Першій частині статті були розібрані основи цього, а Друга – представить технологію художнього мислення.

Бібліографічні посилання / References

- Bano, J. (2019). *Heidegger's Ontology of Events*. URL: https://edinburghuniversitypress.com/media/resources/Heideggers_Ontology_of_Events_-_Introduction.pdf
- Heidegger, M. (1971). *On the way to language* / Pub.: Harper & Row.
- Heidegger, M. (1977). *Sein und Zeit* (GA 2). Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M. (1981). *Why do I stay in the provinces?* In T. Sheehan. (2009). *Heidegger: The man and the thinker*. Routledge, 27-30.
- Heidegger, M. (1983). *Gesamtausgabe. Band 13. Aus der Erfahrung des Denkens* URL: <https://heidegger.ru/wp-content/uploads/2019/11/Band-13.pdf>
- Heidegger, M. (1985). *Unterwegs zur Sprache* (GA 12). Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M. (1989). *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M. (1996). *Wegmarken*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M. (2001). *Phenomenological Interpretations of Aristotle*. Bloomington: Indiana University Press.
- Heidegger, M. (2001). *Poetry language thought*. URL: <https://anyflip.com/jizhu/nwhj/basic>
- Heidegger, M. (2007). *Zur Sache des Denkens* (GA 14). Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M. (2012). *Der Ursprung des Kunstwerkes*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M. (2012). *Four seminars*. Bloomington: Indiana University Press.
- Heidegger, M. (1969). *Zeit und Sein. Zur Sache des Denkens*. Tübingen, 7-80.
- Karamercan, A.O. (2023). *Heidegger's Question of Being: the Unity of Topos and Logos*. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11841-023-00966-z>
- Magrini, J. (2021). *Heidegger on the "F Heidegger on the "Futural" Poet Rilke Poetizing the Essential Truth of Being?* URL: <https://dc.cod.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1050&context=philosophypub>
- Rilke, R.M. (1996). *Werke. Kommentierte Ausgabe in vier Bänden*. (GA 2). Frankfurt am Main: Insel.
- Ермоленко, В. *Ereignis пізнього Гайдеггера та гегелівська логіка зняття*. / Ermolenko, V. Ereignis piznoho Haidehhera ta hehelivska lohika zniattia [The Ereignis of the late Heidegger and the Hegelian logic of withdrawal]. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a5d76033-39ae-4b69-b155-bfa54830fecd/content>
- Кіпіані, В. (2023). *Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР*. Харків: Vivat. / Kipiani, V. (2023). *Sprava Vasyliia Stusa. Zbirka dokumentiv z arkhivu kolyshnoho KDB URSR* [The Case of Vasyl Stus. A Collection of Documents from the Archives of the Former KGB of the Ukrainian SSR]. Kharkiv: Vivat.
- Курбатов, С. (2000). *Поетія як критерій онтологічної істини*. Наукові записки. Філологічні науки, 18, 100-104. / Kurbatov, S. (2000). *Poeziia yak kryterii ontolohichnoi istyny* [Poetry as a criterion of ontological truth (Martin Heidegger's «Tempus omnia revelat»)]. *Naukovi zapysky. Filolohichni nauky*, 18, 100-104. URL: <http://surl.li/jrjtcp>
- Окороков, В. (2010). *Творчість крізь призму творіння або сутність історичного мислення (М.Хайдеггер біля витоків буття)*. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: філософія, соціологія, політологія, 1(20), 11-20. / Okorokov, V. (2010). *Tvorchist kriz pryzmu tvorinnia abo sutnist istorychnoho myslennia (M.Khaidehher bilia vytyokiv buttia)* [Creativity through the prism of creation or the essence of historical thinking (M. Heidegger at the origins of being)]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: filosofii, sotsiologii, politologii*, 1(20), 11-20.
- Сівєрс, В., Бугайова, О. (2022). *Праця Мартіна Гайдеггера «Джерело художнього творіння» як методологія розуміння творчості*. *Культура і сучасність: альманах*, 2, 16-23. / Sivers, V., Buhaiova, O. (2022). *Pratsia Martina Haidehhera «Dzherelo khudozhnoho tvorinnia» yak metodolohiia rozuminnia tvorchosti* [Martin Heidegger's Work «The Origin of the Work of Art» as Methodology for Understanding Creativity]. *Kultura i suchasnist: almanakh*, 2, 16-23. <https://doi.org/10.32461/2226-0285.2.2022.270537>